

Toespraak n.a.v. de pensioenviering van mevr. Christine Claus

Prof. Dr. Bart De Moor
Woensdag 9 december 2015

Geachte ministers,

Geachte genodigden in al uw hoedanigheden,

Mevrouw de secretaris-generaal van het departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media,

Maar bovenal, beste Christine,

Dubbel verbaasd was ik toen ik enkele maanden geleden werd uitgenodigd door medewerkers van uw departement om een toespraak te houden op uw pensioenviering.

Ze vertelden mij dat één en ander zou doorgaan in het Theatre du Vaudeville. Mijn eerste gedachte was dan ook dat ik in een studentengrap gelokt werd. Maar eerlijk gezegd, nu we hier zo allemaal samen zijn, zou ik er de humor wel van kunnen smaken !

Maar neen, het afdelingshoofd van het departement was bloedernstig: *“Christine had te kennen gegeven dat ze het heel erg zou appreciëren als ik op de viering voor haar en de genodigden zou willen spreken”*.

Mijn eerste reactie was: Christine, op pensioen ? Nu al ? Onmogelijk ? Is zij al ‘zo oud’ ?

Zoals algemeen geweten, vraagt men dames nooit naar hun leeftijd, en U begrijpt dat die vraag, ook bij Christine, totaal ongepast zou zijn. Maar, en dat is ook algemeen geweten, mister Google liegt nooit. Hij wist me te vertellen dat Christine inderdaad pensioengerechtigd is.

En dan de tweede verbazing: Christine heeft een dermate groot sociaal netwerk dat ze werkelijk *“l’embarras du choix”* heeft om om het even welke spreker uit om het even welk biotoop uit te kiezen. Waarom dan precies uw dienaar?

Door over die vragen na te denken, Christine, begon ik als vanzelf te graven in ons gezamenlijk verleden. We schrijven 1991. Bij een diner in Leuven hoorde ik toen voor het eerst uw naam uit de mond van onze gezamenlijke mentor Roger Dillemans. Of beter gezegd, hij schreef uw naam op een papieren servetje, omdat er een tafelspeech aan de gang was. Met de vraag of ik U kende.

Hij vertelde me dat je net het kabinet Geens had verlaten om directeur te worden van het pas opgerichte IWT. Je was toen al gepokt en gemazeld in Geens’ Derde Industriële Revolutie Vlaanderen, de nu bijna mythische DIRV-actie. Die was in het begin van de jaren tachtig door de toenmalige Voorzitter van de Vlaamse Executieve in het leven geroepen, om vanuit de prille Vlaamse bevoegdheden een high-tech impuls te geven aan

de Vlaamse economie. Die economie smeulden nog na van de crisis in de zogenaamde nationale sectoren van textiel, staal en steenkool. Alle ingenieursstudenten trokken toen als jonge enthousiaste honden naar de mythische beurzen van Flanders Technology in Gent. Talrijke wetenschappelijke, technologische of entrepreneurial dromen zijn daar ontstaan !

Nog geen 10 jaar later dus, trok jij naar het IWT, het eerste belangrijke instrument in het nieuwe economische beleid van de Vlaamse regering. Ongeveer tegelijkertijd was ik, ook door toedoen van diezelfde Dillemans, kabinetschef geworden van de federale minister van wetenschapsbeleid, Wivina Demeester. Naderhand volgde ik haar naar de Vlaamse regering, waar zij minister van begroting werd. Geleidelijk aan raakte ook ik betrokken in het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid. En zo leerde ik al vlug Christine Claus persoonlijk kennen.

In 1992 was de nieuwe minister-president Luc Van den Brande nog maar drie dagen in functie, toen hij al geconfronteerd werd met een betoging van de hele Vlaamse onderzoekswereld. Die stelde de internationale achterstand van Vlaanderen op het gebied van Onderzoek en Ontwikkeling aan de kaak. Kijk, na al die jaren kennen we allemaal Luc Van den Brande. Hij is niet vlug van zijn melk te brengen.

Maar, na al die jaren kan ik nu wel veilig stellen dat de Vlaamse wetenschappelijke wereld nog altijd veel te danken heeft aan het trauma dat de minister-president toen opliep. Want, nog geen 4 jaar later besliste hij, als minister-president, maar ook als minister van Wetenschapsbeleid, om een indrukwekkende inhaalbeweging voor wetenschap en innovatie in te schrijven in zijn tweede regeerakkoord.

Dames en heren, het was het begin van een gouden periode, die o.a. Christine en ik vanop de *'driver seat'* mochten meemaken. Staats Hervormingen gaan altijd gepaard met overdrachten van bevoegdheidspakketten, maar toen impliceerden ze ook grote verschuivingen in budgetten die werden overgeheveld van het federale naar het gewest- en gemeenschapsniveau.

Met de middelen van het Sint-Michielsakkoord werd voor de jaren 95, 96, 97 en 98 een indrukwekkende budgettaire inhaalbeweging gelanceerd van maar liefst 20 miljard Belgische frank, de intussen mythische 2 + 4 + 6 + 8 miljard, die er in 4 opeenvolgende jaren bijkwam.

Dit gaf het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid een ongeziene injectie aan vitamines. Op 4 jaar tijd verdubbelde het totale budget van wetenschap en innovatie van 200 miljoen euro per jaar naar 400 miljoen, en niettegenstaande af en toe wat aarzelingen bij het aantreden van nieuwe regeringen, is de begroting voor Onderzoek en Ontwikkeling sindsdien altijd in stijgende lijn gegaan. In 2009 bijvoorbeeld was het budget voor wetenschap en innovatie gegroeid tot 1 miljard euro.

Ik kan U dan ook melden dat er van uit deze sector, sinds 1992, nooit meer is betoogd. Beschouw dit niet meteen als een uitnodiging tot betogen aan de culturele sector.

Maar, terug naar die magische periode van 1995 tot 1999 waarin ongeveer alles verdubbelde: de budgetten van het IWT, van het FWO, van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten, van het aantal doctorandi en het aantal

postdocs, enzovoort, enzoverder. Immers, ons beleid bestond eruit om de helft van de bijkomende kredieten te investeren in bestaande kanalen, en om met de andere helft nieuwe initiatieven te nemen.

Specifiek van uit het IWT hebben we toen nieuwe onderzoeksprogramma's in het leven geroepen, zoals het programma Strategische Technologieën voor Welvaart en Welzijn, STWW. Vandaag, 20 jaar later, bestaat dat programma nog altijd en is het bijzonder succesvol. Het heeft een economisch luik, maar ook een maatschappelijk luik. En het zal je plezieren, Christine, dat er ook van uit de cultuursector, verschillende schitterende projecten mee worden gefinancierd. Zo ben ik zelf als wetenschapper betrokken bij een project waarbij we eeuwenoude Vlaamse polyfoniemanuscripten digitaliseren zodat ze voor het brede publiek ontsloten worden. Het heeft ons tot in de geheime archieven van het Vaticaan gebracht.

We hebben een fonds in het leven geroepen voor onderzoek aan hogescholen. Dat fonds bestaat nog altijd.

En dan was er het VIB, het Vlaams Instituut voor Biotechnologie. Op het kabinet Geens was jij onder meer verantwoordelijk voor de toen opkomende sector van de moleculaire biologie, met prominente wetenschappers zoals Van Montagu, Fiers, Vandenberghe en Collen. Nu, 25 jaar later, zijn dat stuk voor stuk mythische namen geworden, maar toen was hun onderzoeksterrein gloednieuw. Uit de erfenis van het Vlaams Actieprogramma voor Biotechnologie, waar dat jij mee lanceerde, is toen het VIB voortgekomen. Jouw medewerkers van toen, Jo Bury en Rudy Dekeyzer, werden CEO en COO van het nieuwe instituut. Ik kan je heel fier melden, Christine, dat het VIB vandaag een van de Vlaamse paradepaardjes is. Het levert fundamenteel wetenschappelijk toponderzoek, het heeft een grote impact op de Vlaamse economie, via succesvolle spin-off bedrijven en technologie-transfer. Onlangs nog werd het VIB door de Times Higher Education gerangschikt als het beste innovatieve onderzoeksinstituut ter wereld! En enkele weken geleden hebben we een nieuw investeringsfonds opgericht van 63 miljoen euro, met inbreng van de European Investment Fund en verschillende andere investeerders.

Christine, ik ben even in mijn – en dus ook jouw - archieven gedoken, en heb er het activiteitenverslag bijgehaald van het IWT van het jaar 2000, dat een goed overzicht biedt van de resultaten van de jaren 90. Zo lees ik er dat de budgetten van het IWT, zo'n 50 mio euro bij de opstart in 1991, groeiden en zelfs verdriedubbelden in 2001 toen jij het IWT verliet. Waren er aanvankelijk slechts 8 personeelsleden in '91, dan steeg dat aantal tot een kleine 100 rond 2000. Het verslag haalt ook het toen pas gestemde Innovatiedecreet van 1999 aan, dat een modernisering van het IWT inluidde na 10 jaar, en de hele onderbouw van subsidieregelingen naar bedrijven toe organiseert. Het spreekt over een nieuwe VIS besluit, voor Vlaamse Innovatie Samenwerkingsverbanden, het spreekt over een nieuw KMO programma, over specialisatie- en postdocbeurzen, over het STWW, net vernoemd, over clustersteun (een thema dat vandaag weer actueel is), over de interfacediensten van de universiteiten (die vandaag allemaal uitstekend werk verrichten), over de talrijke dienstverleningsinitiatieven die je op het getouw hebt gezet, en over het IWT observatorium.

Het geeft ons eigenlijk in 1 document een overzicht van je indrukwekkende realisaties op tien jaar tijd.

Christine, je hebt een fantastische loopbaan gehad. Grosso modo de helft daar van in de wetenschap en de helft in cultuur.

Oningewijden zouden zeggen dat die twee werelden gescheiden zijn. Om een geometrische term te gebruiken, ze staan orthogonaal op mekaar. Het was ook een vaststelling die de Britse fysicus C.P. Snow deed in 1959, in een opgemerkte lezing over 'the two cultures and the scientific revolution'. Hierin ontwaarde hij een groeiende communicatiekloof tussen de 'humanities' en 'culture' enerzijds, en de 'natural sciences' en 'harde wetenschap' anderzijds.

In 1994 publiceerde de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid een spraakmakend advies met als titel: 'Wetenschap als cultuur'. Een van de citaten hieruit luidde als volgt: *"Omwille van het cultureel, maatschappelijk en economisch belang zal een samenleving die zichzelf respecteert, hoge prioriteit geven aan wetenschappelijk onderzoek. De overheid moet deze prioriteit ondersteunen via een evenwichtig wetenschaps- en technologiebeleid."*

Een van de eerste speeches van de minister-president, die we samen hebben geredigeerd, had dan ook als titel: *'Investeren in kennis, als cultuur !'*

En of we dat gedaan hebben, Christine ! Ik denk dat we, samen met jou, fier en tevreden mogen terugkijken op de vele realisaties van die periode, die tot op de dag van vandaag nog altijd overleven en zelfs versterkt werden. Je hebt zeker een steen verlegd !

Soms denk ik dat je die 'Wetenschap als Cultuur' heel letterlijk hebt genomen in je volgende carrière-move. Immers, je stapte ineens over van 'wetenschap als cultuur' naar 'cultuur als wetenschap' toen je secretaris-generaal werd van je huidig departement. Schijnbaar moeiteloos van een rationele, wetenschappelijke en zakelijke omgeving, naar een biotoop die, voor wie haar oppervlakkig kent? gekenmerkt wordt door emotionaliteit en artisticeit.

Je bent zowaar een vrouw waar beide hersenhelften naadloos in mekaar overgaan, het levende bewijs dat C.P. Snow dan toch ongelijk heeft, en dat de afstand tussen wetenschap en cultuur niet groeit, maar eerder afneemt.

Immers, het is de creativiteit en de inspiratie die beide werelden gemeenschappelijk hebben, en alleen de manier waarop we ons uitdrukken verschilt. Alle kunsten hebben een bijzondere verhouding met 'schoonheid'. Maar dat geldt ook voor alle wetenschappen ! Ook daar kunnen we geraakt worden door de elegantie en schoonheid van een bepaalde theorie. Kennis is een bron van cultuur, en cultuur is een bron van kennis.

Een fantastische loopbaan dus, Christine, in diversiteit, maar ook in dramatische spanningsbogen ! (Je hebt een loopbaan als een schilderspalet, met veel kleuren die soms in mekaar overlopen.) zou ik weglaten

Latijn-Wetenschappen in de humaniora, waarbij je je leerboeken onder je hoofdkussen legde in de hoop op een intellectuele osmose van de inhoud van het boek, doorheen het kussen naar je brein. Dat heeft blijkbaar gewerkt, want je behaalde een doctoraat in de biologie aan de Rijksuniversiteit Gent met als titel: *Onderzoek naar de toxiciteit van drie herbiciden op het aquatisch ecosystem.*

Vervolgens werd je secretaris van de DIRV-raad, kabinetsmedewerker van Geens, directeur-generaal van het IWT, directeur van Centexbel, het collectief centrum van de Textielindustrie, en tot slot secretaris-generaal van het departement dat jou vandaag uitzwaait..

Toch is dat niet jouw enige professionele bezigheid. In deze tijden van openheid en transparantie staan alle mandaten die kabinetsmedewerkers, mandatarissen en ambtenaren bekleden, dus ook van velen onder U, netjes opgesomd op de website www.cumuleo.be.

Bij Christine tel ik er 14, en ja, om U allen gerust te stellen., ook haar vermogensaangifte is al jaren correct ingediend. Veertien mandaten, Christine, waarbij eens te meer 'evidence-based' wordt bevestigd dat vrouwen verschillende zaken tegelijkertijd kunnen doen. Heren, wanneer U met deze mythe wordt geconfronteerd, zeg altijd dat ze juist is. Het is in uw eigen belang !

Dat Christine in al die jaren niet veranderd is, kan ik U garanderen. Er is een constant en recurrent patroon in haar handelen over de jaren heen: ze is niet voor 1 gat te vangen.

Wie niet voor 1 gat te vangen is, is vindingrijk. Hij of zij vindt altijd een uitweg. Het gezegde gaat terug op het gedrag van konijnen, dassen en vossen. Zij graven immers holen en burchten met meer dan 1 uitgang. Geen wonder dus dat Christine biologie is gaan studeren, of, is het omgekeerd, is haar vindingrijkheid een voorbeeld van biomimicry, de kunst om zich technologisch te laten inspireren door de natuur?

Enkele woorden om Christine verder te typeren: No nonsense, niet teveel gefilosofeer en een kordate aanpak, energiek, soms impulsief en emotioneel en uitvliegend, altijd 'committed', temperamentvol, veeleisend, met een soms intimiderende directheid.

Christine is een 'horizontale denker', die associaties gebruikt om zich uit te drukken. Dat leidt soms tot behoorlijke grappige situaties wanneer haar toehoorders die associaties verkeerd interpreteren !

Tot haar bijbelse favorieten behoren de parabellen van 'de talenten' en van de 'werkers van het elfde uur', en ook de parabel van de 'lilies van het veld'.

'Je moet blij zijn met wat je hebt', is haar devies, 'en je moet mild zijn voor een ander'. En ze citeert soms haar moeder 'A chaque jour suffit sa peine' ! Of een andere levensles: 'Contrasten zijn een bron van energie'.

Maar Christine is altijd elegant, zoals het betaamt 'pour une grande dame', met veel klasse, en groot gevoel voor humor, en belangrijk een groot vermogen tot zelfrelativering.

Christine, ik zeg U geen vaarwel, beste vriendin ! Geniet van je gezin, en van je kleinkinderen. Of zoals je me dit weekend nog mailde: *"Het is hier nog een heksenketel want alle kinderen en kleinkinderen zijn hier! "*

Beste familie, niet boos zijn op haar dat ze dergelijke confidenties toevertrouwt aan derden. Ik heb haar trouwens teruggemaïld dat ze dan maar dringend haar werk moest doen als opperheks.

Christine, schrijf minstens nog een nieuw boek, een waardige opvolger voor je pennenvrucht getiteld: 'De allegorie van de aalscholver'. En stuur me die opvolger dan ook maar toe ! Ik wil uw uitgever zijn !

Christine, je bent geboren en getogen in Wetteren, en er is die andere bekende Wetteraar, Wim De Craene zaliger, die niet alleen zijn monumentale 'Hier laat ik je los, Tim, van hieruit moet je gaan' schreef, maar ook die andere song, genaamd 'Kristien'. De eerste strofe daarvan luidt:

*Oh, ze zeggen dit en ze zeggen dat
En van de regen weet elkeen wel wat
Ze zeggen: Loop maar niet op straat na tien
Maar 't was een treffen van precies 18 karaat, Kristien.*

En dat was het ook voor ons allemaal, Christine, een treffen van 18 karaat.

Om te eindigen, nog een quote in het Latijn, om te tonen dat kennis van het Latijn geen exclusiviteit is van sommigen. Het is het devies van 'the queen of England', dat ook op jou van toepassing is:

Semper eadem. Blijf altijd dezelfde !

En dit 'ad multos annos' !

Dank U wel.